

TEKST 163: Anna Komnena om korsridderne i Konstantinopel

Anna Komnena (1083-1153) var datter af den byzantinske kejser, Alexios d.1. Komnenos. Hun forfattede ca. 1148 et værk (Alexias), der omhandler hendes faders regeringstid, og vi får vi her et indblik i Det 1. Korstog set med byzantinske øjne.

5

Kejseren [Alexios d.1.] havde endnu ikke haft tid til at hvile sig lidt,¹ da det rygte kom ham for øre, at utallige frankiske hærskarer² rykkede frem. Han så med frygt deres komme i møde, thi han kendte deres ustandselige fyrighed, deres ustadighed og bøjelighed og hvad der ellers er særegent for eller uadskillelig forbundet med den galliske folkeånd, navnlig hvorledes de, i deres stadige higen efter penge, med lethed og under det første, det bedste påskud bryder deres givne ord og løfte. Dette var et almindeligt ord om dem, og således dømte med rette også kejser Alexios. Derfor lagde han heller ikke hænderne i skødet, men rustede sig på alle måder, så han var rede til kamp, når omstændighederne krævede det.³ [...]

10

15

Godfred⁴ [var] den første, som solgte sit land og begav sig på vejen til Jerusalem. Han var en meget rig mand og såre stolt af sin dygtighed, mandighed og berømte afstamning. I det hele taget stræbte den ene galler efter, at komme før den anden, og der opstod et almindeligt røre blandt mænd og kvinder, så stort som ingen endnu havde oplevet magen til. De mere enfoldige og ærlige higede i virkeligheden efter at komme til at bede ved Herrens grav og se til de hellige steder; men de mere snedige, som Bohemund⁵ og ligesindede, gemte dybt i deres hjerter en anden plan. De tænkte på, om de måske under gennemrejsen kunne indtage kejserstaden og få den med i købet. Intet under, om Bohemund vakte uro og bekymring i mange brave mænds hjerter, da han jo nærrede et gammelt nag til kejseren.⁶ [...]

20

25

Henved et par uger efter satte den tit omtalte Bohemund med adskillige grever og en overmåde stor hær over til kysten ved Kabalion, et sted i nærheden af Borsa.⁷ [...]

30

Imidlertid var også grev Godfred gået i forening med andre grever, og en hær på titusinde ryttere og halvfjerdstusind til fods, og da han var kommet til storstaden lod han hæren lejre sig ved egnene ved Propontis⁸ så lejren strakte sig fra broen i nærheden af Kosmidion⁹ til Hellig Fokas.¹⁰ Kejseren opfordrede ham til at gå over Propontis-strædet, men han opsatte det fra dag

¹ I det foregående er det blevet fortalt, at kejseren havde forsøgt at befæste grænsen mod tyrkerne.

² Anna Komnena bruger betegnelsen 'franker' eller 'galler' generelt om korsfarerne fra Vesteuropa.

³ Der berettes herefter om Peter Eremiten og Folkekorstoget, se tekst 159 og 160

⁴ Godfred af Bouillon (1060-1100), hertug af Nedre Lothringen. Fra 1100 hersker over Jerusalem.

⁵ Bohemund af Tarent (1058-1111) var normannisk fyrste i den syditalienske by Tarent. Søn af hertugen af Apulien og Calabrien. Blev senere hersker af Antiokia.

⁶ Bohemund havde i årene 1080-1085 sammen med sin far bekriget Alexios i Grækenland, men var blevet slået tilbage. Krigen var blevet bilagt efter pave Urban d.2.s mægling, men Bohemund er den blandt korsfarerne, som Anna Komnena mistror mest.

⁷ Borsa (eller Boüsa): by i Dalmatien, hvorfra Bohemund drog videre over land mod Konstantinopel.

⁸ Propontis: Marmarahavet syd for Konstantinopel.

⁹ Kosmodion: kloster lige uden for Konstantinopel

¹⁰ Hellig Fokas: kirke i Konstantinopel

til dag og trak tiden ud under alle mulige forskellige påskud. Sagen var, at han ville vente på Bohemunds og de andre grevers ankomst. [...]

5 Derefter kom en anden, talløs sværm, som var samlet i flæng fra næsten alle galliske egne; som anførere havde den konger,¹¹ hertuger og grever, ja endog biskopper. Kejseren, der var så dygtig til at se ind i fremtiden og i tide gribe, hvad der var gavnligt i øjeblikket, sendte dem mænd i møde, som skulle byde dem velkommen og hilse dem venligst fra ham. Desuden pålagde han vedkommende embedsmænd at skaffe dem, der kom, de nødvendige levnedsmidler, så at de ikke i nogen henseende eller med nogen som helst grund fik lejlighed til at træde fjendtlig op.¹²

10 De ilede nu fremad mod storstaden. Man kunne næsten sige, at de i tal var at ligne med stjernerne på himlen eller sandkornene langs havets bred, thi de myldrede, som Homer siger, "*frem i talrige skarer som løv og blomster om våren*"¹³ og nærmede sig Konstantins stad. Anførernes navne har jeg ikke i sinde at nævne, hvor stor lyst jeg end har dertil, thi min tale lammes, dels fordi de barbariske lyde er så rå og hårde, at jeg ikke magter at udtrykke dem, dels også fordi jeg ser hen til deres store mængde. Og hvorfor skulle vi vel også prøve på at opregne navnene på så mangfoldige mennesker, som de da levende var lede og kede af at se på?

15 Da de nu var nået til storstaden, lagde deres hære sig på kejserens befaling nær ved klosteret Kosmidion, så at lejren strakte sig helt til Hieron.¹⁴ Ikke ni herolder kunne ved deres råb holde styr på denne mængde, ligesom i fortiden på den hellenske hær,¹⁵ men et betydeligt antal af tapre krigsmænd, som fulgte dem, søgte at få dem til at adlyde kejserens befalinger.

20 I den hensigt at drive anførerne til at aflægge samme ed som Godfred,¹⁶ lod kejseren dem enkeltvis komme til sig, talte vidt og bredt med hver især og søgte ved hjælp af de fjøeligste at overtale de genstridige. De lod sig imidlertid ikke overtale, thi de gik og ventede på, at Bohemund skulle komme. Tværtimod, de fremkom med adskillige nye fordringer og søgte således at finde på alskens udflugter, men kejseren kuldkastede med største lethed, hvad de stillede op, og ved at bearbejde dem på alle mulige måder drev han dem omsider til at aflægge samme ed som Godfred, hvem han også lod komme over havet fra Pelekanos,¹⁷ for at han kunne overvære edsaflæggelsen.

25 Da eden allerede var aflagt af alle greverne i en almindelig forsamling, hvor også Godfred var til stede, var der en ridder, som havde den frækhed at sætte sig i kejserens stol. Kejseren fandt sig deri uden at sige et ord, thi han kendte fra tidligere dage latinernes¹⁸ medførte hovmod, men grev Balduin¹⁹ trådte hen, greb ham i armen og ville have ham til at rejse sig. Desuden dadlede han ham skarpt og sagde: "Du må ikke her bære dig således ad, især da du har lovet kejseren underdanighed, thi det er ikke de romerske [byzantinske] kejseres skik at dele sæde med deres undersætter. Efter at vi er blevet hans majestæts svorne tjenere, bør vi også over-

¹¹ Der må her menes kongesønner, som f.eks. Hugo af Frankrig

¹² Korsridderne havde dog en noget anden opfattelse, nemlig at Alexios stod bag overfald, chikane og afpresning, se tekst 164

¹³ *Odysséen* 10,51

¹⁴ Et forbjerg ved indsejlingen til Sortehavet

¹⁵ Hentydning til *Iliaden* 2,96ff.

¹⁶ Dvs. at de skulle aflægge lensed til kejseren for de lande, de måtte erobre.

¹⁷ Det sted på østsiden af strædet ved Konstantinopel, hvor Godfred havde sin lejr.

¹⁸ *Latinerne*: en anden betegnelse for vesteuropæere

¹⁹ Balduin (1058-1118) var Godfreds bror og senere hersker over Edessa og efter Godfreds død over Jerusalem.

holde landets skikke. Ridderen gav ikke Balduin noget svar, men med et hvast blik til kejseren mumlede han nogle ord for sig selv på sit eget sprog: "Se den tølper — den eneste, der sidder, mens sådanne ledere står." Kejseren, som havde lagt mærke til, at han bevægede læberne, kaldte på en af tolkene i det latinske sprog, og spurgte ham, hvad det var, latineren havde sagt. Da han havde fået det at vide, sagde han i øjeblikket ikke noget til latineren, men alligevel gemte han dog på hans ord, og da siden alle var kommet for at sige ham farvel, kaldte han denne opblæste og uforskammede latiner hen til sig og spurgte ham, hvem og hvorfra og af hvad slægt han var. Han svarede: "Jeg er en ren, og ægte franker²⁰ af adelig byrd, men et ved jeg for vist: Ved en korsvej i det landskab, jeg er fra, ligger der en gammel kirke. Til den begiver sig, rustet til tvekamp, enhver, som har lyst til at kæmpe en mod en. Og når han så der har påkaldt Guddommens bistand, går han og venter på, at der skal komme en, som tør prøve en dyst med ham. Ved denne korsvej har nu også jeg stået og ventet og længtes efter, at der skulle komme en, som ville kæmpe med mig. Men der har ikke været nogen, som turde." Da kejseren hørte det, sagde han: "Hvis du dengang søgte en modstander uden at finde nogen, så forestår der nu en tid, som vil give dig tilstrækkeligt af kampe. Men jeg råder dig til hverken at stille dig i bageste eller i forreste række, men midt imellem begge. Jeg kender af lang erfaring tyrkernes måde at føre krig på." Han var i øvrigt ikke den eneste, kejseren således gav råd. Også alle de andre sagde han forud, hvad der ville møde dem undervejs, og formanede dem til, når Gud gav dem sejr over barbarerne, da ikke at forfølge alt for hidsigt, for at de ikke skulle falde i et baghold og blive nedhuggede. [...]

Imidlertid var Bohemund med de andre grever kommet til Apros.²¹ Han vidste med sig selv, at han ikke var af adelig byrd og på grund af pengemangel førte han ikke ret mange tropper med sig. Men da han som følge deraf gerne ville vinde kejserens velvilje og med det samme ønskede at tilsløre de planer, han nærrede imod ham, gik han med kun ti gallere forud for de andre grever og skyndte sig at nå kejserstaden. [...] Så snart han trådte ind, så kejseren smilende til ham og spurgte, hvorledes det var gået ham på rejsen. Da Bohemund med vanlig kløgt havde svaret på alle hans spørgsmål, mindede kejseren ham skæmtende om hans dristige gerninger ved Dyrrakion²² og om deres fjendskab dengang. Dertil sagde Bohemund: "Ja, dengang var jeg vistnok hadsk og fjendtlig mod dig, men nu kommer jeg af mig selv som ven af Deres majestæt." Kejseren trængte på mange måder ind på ham og søgte underhånden at komme efter hans hensigter, og da det omsider blev ham klart, at han var tilbøjelig til at aflægge troskabsed, sagde han til ham: "Nu er du træt af rejsen og bør gå hen og hvile dig. Siden kan vi tales ved om, hvad der ligger os på sinde. [...] Kejseren kendte hans fjendtlige og ondsksfulde sindelag og stræbte efter ved snildhed at kuldkaste, hvad der kunne fremme hans hemmelige planer. Derfor var det også, at Bohemund ikke fik sin bøn opfyldt, da han bad om posten som storbefalingsmand i den østlige del af landet. [...]"

Efter at kejseren således havde forhandlet satte han sig dagen efter på den kejserlige trone og sendte bud efter Bohemund selv og alle greverne. Han talte til dem om, hvad der ville møde

²⁰ Der kan menes fra det frankiske kerneland, provinsen Francia (Île-de-France)

²¹ Apros: by i Thrakien syd for Konstantinopel.

²² Bohemund havde 1081 deltaget i slaget ved Dyrrakion (i det nuværende Albanien), hvor normannerne havde besejret Alexios og byzantinerne.

dem på vejen og gav dem gode råd, idet han lærte dem, hvorledes tyrkerne plejer at gå til værks i slagene og viste dem, hvorledes de skulle ordne sig til slag og lægge baghold og ikke forfølge ret langt, når tyrkerne vendte sig til flugt. [...] Da nu alle havde sagt kejseren farvel, og var kommet over Propontis-strædet til Damalion,²³ så han var fri for de bryderier han havde haft med dem, sendte han gentagne gange bud efter Raimond af Toulouse og lærte ham tydeligere, hvad der ville møde latinerne på vejen. Ja, han skjulte ikke engang for ham, hvilken mening han havde om frankernes sindelag. [...]

Kejseren havde nok lyst til at gå mod barbarerne i forening med gallerne, men han var bange for disses umådelige mængde. Han fandt det derfor rigtigst at tage til Pelekanos, hvor han var i nærheden af Nikæa, og således let kunne få underretning om hvorledes det gik gallerne samt hvad tyrkerne tog sig for såvel udenfor fæstningen som inde i den. [...]

[*Anna Komnena giver senere i sit værk en beskrivelse af Bohemunds udseende:*] Bohemund var for at sige det kort som ingen mand, der før var blevet set i Det Byzantinske Rige, hverken barbar eller græker. Men jeg vil i det enkelte skildre barbarens udseende. Han var så høj af vækst, at han ragede næsten en alen op over de højeste mænd. Han var smal om livet, men havde brede skuldre, bredt bryst og stærke arme, og var over hele legemet hverken for mager eller for fyldig men af fuldkommen passende huld og så at sige dannet efter Polykleitos mønsterbillede. Han havde store hænder, fast gang og stærk ryg og nakke. Når man lagde nøje mærke til ham, syntes han at huge²⁴ en smule, ikke fordi rygradens hvirvelben havde taget nogen skade, men rimeligvis fordi han fra fødslen havde haft denne holdning. Hans hudfarve var skinnende hvid, men i ansigtet var det hvide blandet med rødt. Hans hår var gulligt men hang ikke ned på skuldrene som hos de andre barbarer, thi han sværmede ikke for fyldigt hår men var klippet lige til ørene. Om skægget var rødt eller havde en anden farve, skal jeg ikke sige, thi ragekniven var gået hen over hagen så den var glattere end gips; men skægget syntes også at have været rødt. Hans øjne var blå og udtrykte på en gang fyrighed og rolig værdighed. Næsen og næseborene lod ham trække vejret i fulde drag, næseboret svarede til brystet og det brede bryst til næseboret, thi naturen havde sørget for, at der var udgange gennem næsen for den til hjertet opbrusende luft. Der kunne også skinne noget mildt og tiltalende frem hos ham, men det formørkedes ved det skrækindjagende i hele hans væsen, for hans størrelse, hans blik, kort sagt hele hans ydre udtrykte efter min mening grusomhed og vildskab, og når han lo var det, som når andre fnyste af vrede. Han var således skabt på legeme og sjæl, at både hadet og kærligheden hos ham tog hjerte og rustning på og begge var rettede mod krig. Hans sind havde overblik over alle muligheder, turde alt og tog straks fat på ethvert foretagende. Under samtale gav svar, der altid var tvetydige. Sådan var Bohemunds karakter og således hans fysiske størrelse, at kun kejseren gennem held, veltalenhed og andre naturlige fordele kunne overgå ham. [...]

40

J. M. Rosenløv & M. Pihl: *Korstogene – Islams ekspansion og kristen modoffensiv* (2014)

²³ *Damalion*: by på den anatolske side af Marmarahavet

²⁴ *At huge*: at bøje sig forover

Anna Komnena, *Alexias*, uddrag af bog 10 og 13. her efter dansk oversættelse af O. A. Hovgaard: *Anna Komnenas Alexiade*, Kbh. 1879-82 (med en lettere modernisering af sprog og retskrivning) samt E. Hallam (red.): *Chronicles of the Crusades. Eye-Witness Accounts of the Wars between Christianity and Islam*. London (1989) s.69 og 72.